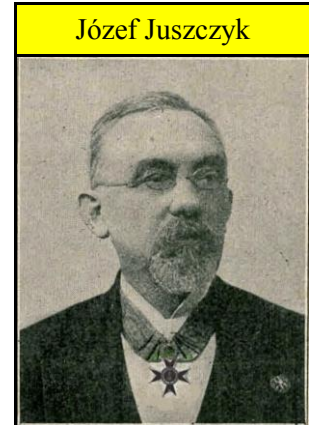

Józef Juszczyk (1836-1919)

Józef Juszczyk (ur. 22 grudnia 1836 w Kielcach¹, zm. 8 lutego 1919 w Warszawie) - krawiec warszawski, publicysta, działacz społeczny i filantrop^{2,3}. Kawaler Rycerskiego Orderu Świętego Grzegorza Wielkiego. Nazwany „ojcem sierot Warszawy”⁴.

Przyszedł na świat w rodzinie kieleckiego lokaja Wawrzyńca i jego żony Marianny z Pawlińskich. Wawrzyniec Juszczyk (w akcie urodzenia Józefa: „Juszczyński”) był rewolucjonistą z 1846 roku⁵. Jego syn przez kilka lat uczęszczał do Szkoły Wyższej Realnej w Kielcach. Tej jednak nie ukończył i przez dwa lata pracował w kieleckim sądownictwie⁶. Następnie przeniósł się do Krakowa i tam rozpoczął naukę rzemiosła krawieckiego. Odbył obowiązkową wędrowkę czeladniczą i z tytułem podmajstra, w 1858 roku osiadł w Warszawie. Tam podjął pracę w jednym z najlepszych wówczas zakładów krawieckich A. Winnickiego przy ul. Długiej. Początkowo na stanowisku rachmistrza, a później zarządzającego. W 1863 roku otworzył własny zakład kroju i szycia przy ul. Miodowej 17. Już w 1870 zatrudnił 70 pracowników. Wystawiał swoje prace na wszechświatowej wystawie paryskiej w 1867 roku, gdzie przyznano mu złoty medal⁷. Wystawiał także w Wiedniu w 1873 roku⁸. Trzy lata później został wybrany starszym (cechmistrzem) warszawskiego cechu krawieckiego. Obowiązki te pełnił nieprzerwanie przez 26 lat. W czasie swojej kadencji uporządkował zaniedbane wcześniej finanse cechu, zajmował się sprawami kształcenia terminatorów oraz wsparciem emerytalnym dla krawców. Współzakładał Spółkę Zjednoczonych Krawców, a przy niej sklep i szkołę krawiecką. Był jednym z założycieli Kasy Przemysłowców Warszawskich i późniejszym, wieloletnim członkiem jej zarządu. W latach osiemdziesiątych współtworzył Kasę Pomocy dla Osób Pracujących Naukowo. Był także jednym z inicjatorów i twórców Bazaru Rzemieślniczego, powstałego w 1893 roku^{9,10}. W 1896 roku Józef Juszczyk sprzedał zakład krawiecki i w ciągu następnych kilku lat wycofał się z życia zawodowego. Nadal udzielał się w działalności organizacji społecznych.

Wiedzę wyniesioną ze szkoły średniej i doświadczenie nabyte przy pracy w sądownictwie, ugruntował spotkaniami z prof. Michałem Gliszczyńskim. W 1861 roku rozpoczął publikację akry ulów na temat stanu i przyszłości rzemiosła, w szczególności warszawskiego. Pisał początkowo do „Czytelnicy niedzielnej”, „Tygodnika mód”. Następnie publikował w „Gazecie Codziennej”, „Pszczole”, „Przeglądzie Tygodniowym”, „Opiekunie domowym”, „Kuryerze Warszawskim”, „Codziennym” i „Porannym”, „Gazecie Warszawskiej”, „Niwie”, a przede wszystkim w „Gazecie Rzemieślniczej”. Opublikował broszurę „Jakby zapobiec ciągle wzrastającej nędzy i płynącemu z niej żebractwu wszelkiego rodzaju” (Warszawa, 1872).

Powszechnie znana była jego działalność filantropijna. Rozpoczął ją kilka lat po przyjeździe do Warszawy. Już w 1861 roku był współpracownikiem ks. Lubomirskiego zakładając sieć bezpłat-

¹ Archiwum Państwowe w Kielcach, Zespół: 21/86/0, ASC parafii katedralnej w Kielcach, księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych rok 1836, poz. 575, s. 113.

² J. Matejko, *Juszczyk Józef (1836-1919)*, PSB, t. 11, Wrocław 1964-1965, s. 349.

³ *Rocznik warszawski*, t. 8, Warszawa 1970, s. 414.

⁴ „Wiek” 1903.12.18, R. 30, nr 347, s. 4 ; „Tygodnik Ilustrowany” 1901, nr 43, s. 853-854 ; nr 45, s. 894 (fot.) ; 1910, t. 1, nr 7, s. 134 (fot.).

⁵ „Stolica”, 1975.06.01, R. 30, nr 22, s. 16.

⁶ A. Massalski, *Szkoły średnie rządowe męskie na ziemko-Radomskiej w latach 1833-1862*, Kielce 2001, s. 288.

⁷ Z. Gawarecki, *Wystawa paryzka powszechna w r. 1867* [w:] „Jana Jaworskiego Kalendarz Ilustrowany na Rok 1968”, Warszawa 1868, s. CXXIII.

⁸ A. Giller, *Polska na Wystawie Powszechnej w Wiedniu 1873 r.*, Lwów 1873, s. 57.

⁹ *Jubileusz rzemieślnika* [w:] „Gazeta Rzemieślnicza”, 1901.11.02, R. 28 nr.44, s. 368.

¹⁰ J. Kulczycka-Saloni, *Pozwytwizm*, Warszawa 1971, s. 459 ; „Gazeta Rzemieślnicza”, R. 10, 1893.05.06, nr 18, s. 1.

nych czytelni i bibliotek. W 1867 roku założył jedną z pierwszych tanich kuchni w Warszawie. Współpracował z Warszawskim Towarzystwem Dobroczynności, którego był członkiem od 1872 roku. Został mianowany opiekunem ubogich Cyркуlu II. Następnie został głównym opiekunem Zakładu Sierot im. Jachowicza¹¹. Był także opiekunem szwalni przy ul. Starej, w której nauczano zawodu 160 dziewcząt. Przez 27 lat kierował domem pracy dla małoletnich chłopców im. Mańkowskich przy ul. Szwedzkiej na Pradze. Chłopcy otrzymywali darmową naukę elementarną, posiłek i przysposobienie do rzemiosła. Opiekowano się grupą ponad 200 chłopców. Czynn timer działał w Towarzystwie Domów Zarobkowych i Przytułków Noclegowych w Warszawie. Towarzystwo dawało stały zarobek ludziom niezdolnym do intensywnej pracy lub jej pozbawionym z rozmaitych powodów. W miesiącach zimowych liczba pracujących w jego instytucjach dochodziła do 250¹². Trudno jest wręcz wymienić organizacje, w których Józef Juszczyk nie brałby udziału. Po dwudziestu latach pracy w Towarzystwie Dobroczynności otrzymał tytuł „Opiekuna sierot”.

Był członkiem wielu komisji społecznych działających przy Magistracie m. Warszawy. Przygotował projekt reformy nauczania rzemieślników, na który później wielokrotnie powoływał się Prus w felietonach dotyczących rzemiosła¹³. Był radcą przy Wydziale Ubezpieczeń Rządowych magistratu i członkiem dozorów kościelnych. Jednym z wielu osiągnięć Juszczyka jest otwarcie cechu krawców warszawskich na przyjmowania do swojego grona kobiet i nadawanie im tytułów majstrów (mistrzyń) w zawodzie¹⁴.

Papież Leon XIII przyznał Józefowi Juszczykowi zaszczytny Krzyż Komandorski Rycerskiego Orderu Świętego Grzegorza Wielkiego (łac: *Ordo Equestris Sancti Gregorii Magni*) – jeden z pięciu szlacheckich orderów papieskich (czwarty w hierarchii), przyznawany za szczególne zasługi dla Kościoła. Nazwa orderu związana jest z postacią papieża św. Grzegorza I (590-604), jednego z doktorów Kościoła. Car Aleksander III, decyzją z dn. 6 (18) października 1881 roku, zezwolił Juszczykowi na przyjęcie odznaczenia¹⁵. Kawalerom orderu przysługiwało prawo noszenia specjalnego stroju, wstęgi, kapelusza i szpady. Order podzielono na cztery klasy: Krzyż Wielki Pierwszej Klasy, Krzyż Komandorski z Gwiazdą, Krzyż Komandorski i Krzyż Kawalerski. Dewizą orderu są łacińskie słowa *Pro Deo et Principe* (Dla Boga i dla władcy)¹⁶.

Krzyż Komandorski
Orderu św. Grzegorza Wielkiego

* * *

Józef Juszczyk ożenił się z Emilią Cecylią, córką byłego podoficera wojsk polskich Hipolita Różeckiego i jego żony Antoniny z Malinowskich. Ślub został zawarty w warszawskiej parafii św. Aleksandra 7 maja 1863 roku. Emilia urodziła Józefowi czworo dzieci: Jana (1864), Filipa Józefa (1869), Bonifacego Sławomira (1871-1879) i Marię Antoninę (1873-1894). Emilia z Różeckich Juszczykowa zmarła 8 grudnia 1879 roku w Warszawie. Kolejną żoną Juszczyka została Stanisława z Szymańskich pochodząca z Szamotuł. Ta zmarła na Pradze 25 września (7 października) 1895 roku. Miała 42 lata. Cztery miesiące po jej śmierci Józef Juszczyk ożenił się z panną Franciszką Antonina Drzewiecką, córką ziemianina z Bojarowa Leopolda i jego żony Józefy ze Stojanowskich. Pobrali się w Karczewie koło Otwocka 24 stycznia (5 lutego) 1896 roku. Franciszka Antonina urodziła się w Szubinie w 1852 roku.

¹¹ Zakład Sierot Chłopców im. Stanisława Jachowicza przy ul. Freta 10 powołało Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności w 1890 r.

¹² „Kurjer Warszawski”, R. 81, 1901.10.18, nr 288, s. 2.

¹³ B. Prus, *Obrazy wszystkiego: o literaturze i sztuce: wybór z Kronik*, Warszawa 2006, s. 116, 158, 288, 290.

¹⁴ J. Hulewicz, *Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX*, Warszawa 1939, s. 154.

¹⁵ *Najjaśniejszy Pan na skutek najpoddanniejszego przedstawienia zarządzającego ministerstwem spraw zagranicznych o nadaniu starszemu cechu warszawskiego zgromadzenia krawców Józefowi Juszczykowi papieskiego orderu św. Grzegorza, Najlaskawiej w dniu 6 października dozwolił Juszczykowi przyjąć i nosić ofiarowany mu order.* „Kurjer Warszawski”, R. 61, 1881.11.07 (1881.10.26), nr 250, s. 1.

¹⁶ „Kurjer Warszawski”. R. 84, 1904.03.12, nr 72, s. 3 ; „Kurjer Warszawski”, R. 99, 1919.02.10, nr 41, s. 7.

S. T. R.

Józef Juszczyk,

**długoletni Opiekun i Ojciec Sierot W. T. D., były star. Zgrom. Kra-
wieckiego, Jubilat, założyciel i Reprezentant kasy Przemysł.
Warsz., Rzeczywisty Członek wielu Instytucji Filantr. i Ekono-
micznych w kraju i zagranicą,
Kawaler i Komandor Orderu Świętego Grzegorza Wielkiego
i wielu innych,**

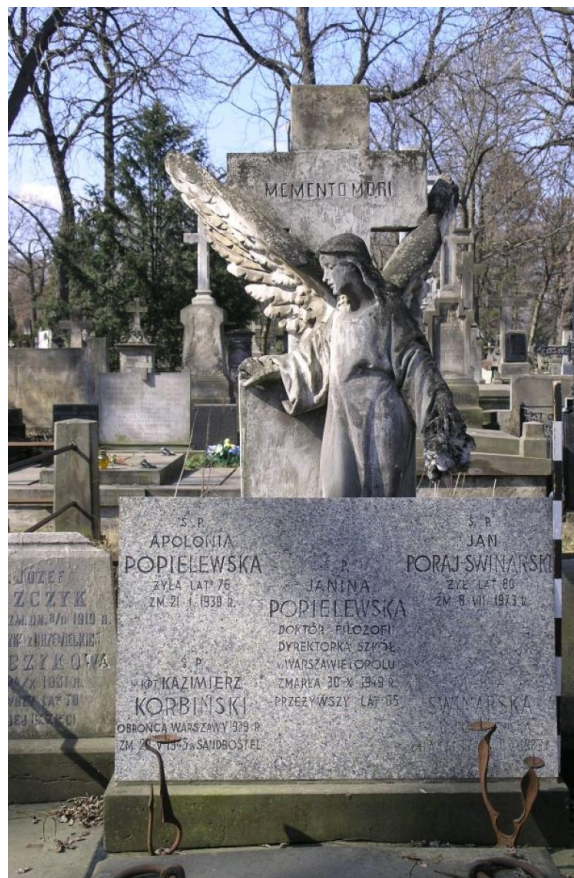
opatrzone św. Sakramentami, po długich i ciężkich cierpieniach zasnął w Bogu dnia
8-go b. m. 1919 r., przeżywszy lat 82.

Nabożeństwo żałobne odbędzie się w kościele św. Jacka (po-Dominikańskim) przy
ul. Freta w Środę dn. 12 b. m. o godz. **10 i pół** rano. Wyprowadzenie zwłok z kościoła
zaraz po skończonym nabożeństwie na cmentarz powązkowski do grobu rodzinnego.
o czym zawiadamiają przyjaciele, znajomych i życzliwych pamięci zmarłego pozostała
w smutku

żona i rodzina.

Nekrolog w „Kurjerze Warszawskim”, R. 99, 1919.02.10, nr 41

Józef Juszczyk zmarł 8 lutego 1919 roku w Warszawie. Został pochowany na Starych Powązkach, w grobie, w którym wcześniej spoczęła jego pierwsza żona, ich córka Maria Antonina, a w 1931 roku Franciszka z Drzewieckich Juszczykowa.

Grobowiec Juszczyków i Popielewskich
na Starych Powązkach